

*Манько Д.Г.,
к. ю. н., доцент
кафедри теорії та історії держави і права
Міжнародного гуманітарного університету*

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ В АСПЕКТІ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

Анотація. Дана стаття присвячена висвітленню специфіки ролі і місця легалізації у правозастосовній діяльності. Обґрунтовується тотожність цілей цих явищ, та алгоритму їх впровадження. Підкреслюється необхідність сепарації правозастосування на приватно та публічно правове. Аналізуються поняття процесуальної форми та правової процедури.

Ключові слова: легалізація, правозастосування, приватноправове правозастосування, публічно-правове правозастосування, процесуальна форма, правова процедура.

Постановка проблеми. Дослідження механізмів втілення в життя правових приписів, вбачається одним з найактуальніших завдань, що стоять перед сучасною теорією права. У зв'язку з цим, у даній статті була проаналізована легалізація у аспекті одного із підвидів здійснення права — правозастосування.

Праворозуміння сьогодення засновано на інтегративному підході щодо аналізу правових явищ [1, 5]. Такий підхід зумовлює необхідність критичного аналізу ключових категорій теорії права, особливе місце, поряд з якими, займає правозастосування.

Аналіз останніх досліджень. Вивченню сутності правозастосовної діяльності присвячено багато досліджень як у вітчизняній, так і зарубіжній літературі. Але, треба зазначити, що більшість таких досліджень оперують традиційним, вузьким підходом, щодо розуміння застосування права, ототожнюючи його лише із державно-владною діяльністю. Серед прихильників можна виділити Ф.А. Григор'єва, А.Д. Черкасова, М.В. Кравчука, Н.І. Матузова [2, 237; 3, 103].

Виклад основних положень. Дослідження у цієї статті, спираються на широке тлумачення поняття правозастосування, згідно із яким до правозастосовної має відноситися як приватноправова, так і публічно-правова діяльність уповноваженого суб'єкта, що пов'язана із розв'язанням юридичної справи, та проявляється у опосередкованому втіленні у життя правових приписів [4, 62; 5, 213].

Як правозастосування, так і легалізація протікають в рамках трьох основних стадій: установлення фактичної основи, установлення юридичної

основи, прийняття рішення по справі. Також, то-тожні мети зазначених процедур, а саме: здійснення правових розпоряджень [6, 183].

Для здійснення як правозастосовальної, так і легалізаційної діяльності необхідним є наявність певного уповноваженого суб'єкту.

Моделі та порядок втілення у життя процедур легалізації і правозастосування встановленні чинним законодавством, а результати цих процедур орієнтовані, в залежності від характеру, чи на досягнення реалізації інтересів зацікавлених осіб, чи в інтересах суспільства і держави в цілому.

Слід зазначити, що провадження, в рамках правозастосовної діяльності, можуть належати як до судочинства, так і до правових процедур. Даний аспект зазначає універсальний чи міжвидовий характер правозастосування [7, 43].

Форма легалізації виявляється в рамках певної процедури, що має нормативно визначений характер, має якість системності: складається з взаємопогоджуваних, упорядкованих інститутів, стадій.

Зміст досліджуваного поняття становить собою сукупність цілей, завдань, предмета і методу правового регулювання, реалізація яких відбувається в межах конкретної правової процедури.

Причому, слід зазначити, що процедура легалізації здійснюється лише: суб'єктом, який має особливі повноваження; для розв'язання певної юридичної справи; лише у відповідності із встановленими правом вимогами.

Отже, за структурою і зовнішніми характеристиками, тобто за формою відображення, можливо визначити, що легалізаційна процедура виступає як частина процедурно-правового механізму (легалізація = правова процедура), а стосовно реалізації правових розпоряджень і свого змісту є відособленим підвидом застосування права, що дозволяє зацікавленим особам здійснювати свої потреби й інтереси у сфері визнання й узаконення певних суб'єктів, об'єктів, дій.

По своїй суті легалізація є матеріальною правовою процедурою, бо для неї як основне виступає матеріальне регулятивне правовідношення.

Більш того, легалізація є процедурою позитивного застосування права, бо в ній є суб'єкт, зацікавлена особа, об'єкт і специфічна діяльність

уповноваженого суб'єкта, виражена у визнанні, або дозволі, або узаконенні певних суб'єктів, об'єктів, дій.

Використовуючи як критерій ознаку поділу права на окремі частини (галузь, підгалузь), можливо класифікувати легалізацію як міжгалузеву правову процедуру. Власне легалізація подана в галузях цивільного, кримінального, адміністративного і конституційного права.

Фактично виділяються такі види легалізації: а) дозвіл на заняття певною діяльністю; б) узаконення коштів; в) надання юридичної сили документам, визнання дійсності печаток, штампів і підписів, якими скріплені документи; г) визнання державної влади.

За своєю метою легалізаційна процедура належить до правових процедур, що застосовуються для втілення суб'єктивних прав.

З огляду на специфічний характер встановлення і здійснення, легалізаційна процедура виявляється як у приватноправовій, так і в публічно-правовій сферах. Треба зауважити, що дослідження у цієї статті, побудовані у відповідності до широкого тлумачення правозастосування, згідно з яким виділяється: приватно та публічно правове правозастосування.

Характер співвідношення легалізації та правозастосування, більш повно розкривається, при аналізі співвідношення легалізації і процесуальної форми. Бо саме процесуальна форма є найбільш узагальненою характеристикою процедурно-процесуального механізму у праві.

Це обґрунтовано тим, що дана категорія виконує функцію наукового узагальнення, яка поєднує сукупність однорідних процедурних вимог до дій учасників процесу, спрямованих на досягнення певного результату [8, 70].

Вихідним, визначальним елементом у складі процесуальної форми є процесуальні провадження.

Під процесуальними провадженнями заведено розуміти — головний елемент процедурно-правового механізму, що становить собою системне утворення, комплекс взаємозалежних і взаємообумовлених процесуальних дій, що:

а) утворюють певну сукупність процесуальних правовідносин, які відрізняються предметною характеристикою і зв'язаністю з відповідними матеріальними правовідносинами;

б) викликають потреби встановлення доведення, а також обґрунтування всіх обставин і фактичних даних розглянутої юридичної справи;

в) обумовлюють необхідність закріплення, офіційного оформлення отриманих результатів у відповідних актах-документах.

Розглядаючи легалізацію крізь спектр наведених положень, уявляється можливим знайти

наявність сукупності певних дій, а саме: узаконення коштів; визнання державної влади; підтвердження дійсності, законності документів, печаток, штампів, повноважень осіб, що підписали документ; дозвіл на заняття певним видом діяльності.

По своїй суті зазначені дії відповідають вимогам і формі процесуальних проваджень, а саме вони:

а) формують специфічну сукупність правовідносин, що відрізняються предметною характеристикою і зв'язаністю з відповідними матеріальними правовідносинами (наприклад: відносини, зв'язані з державною реєстрацією суб'єктів підприємницької діяльності, — сукупність процесуальних дій (установлення фактичних обставин справи; установа юридичних обставин справи; винесення рішення), що здійснюються опосередкованим суб'єктом легалізації (державним органом); і всі ці дії зв'язані з реалізацією зацікавленою особою її права (матеріального) на здійснення підприємницької діяльності);

б) викликають потреби встановлення доведення, а також обґрунтування всіх обставин і фактичних даних розглянутої юридичної справи (наприклад: дії, що здійснює суб'єкт легалізації на стадії встановлення фактичних обставин справи, полягають у зборі й аналізі доказів, необхідних для подальшого провадження у справі);

в) обумовлюють необхідність закріплення, офіційного оформлення отриманих результатів у відповідних актах-документах (наприклад: рішення, що виносить суб'єкт легалізації (у разі з прикладом про державну реєстрацію СПД), — свідоцтво про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності).

Наступним елементом процесуальної форми є процесуальна стадія, яку слід розуміти як динамічну, відносно замкнуту сукупність закріплених чинним законодавством способів, методів, форм, що відображають чи визначають суворе і неухильне здійснення процедурно-процесуальних вимог, які відображають просторово-часові аспекти процесуальної діяльності й забезпечують логіко-функціональну послідовність здійснення конкретних дій, спрямованих на досягнення кінцевого, матеріально обумовленого правового процесуального результату [9, 36].

Розглядаючи легалізаційну діяльність, можливо дійти висновку, що остання логічно послідовно розвивається до певного результату крізь певний взаємозв'язок установлених стадій (операцій), а саме:

а) установлення фактичної основи справи;

б) установлення юридичної основи справи;

в) прийняття рішення по справі.

Відповідно легалізація, якщо розглядати її з позицій процедурно-правового механізму, має певні взаємозалежні стадії.

Заключним елементом процесуальної форми виступає категорія процесуального режиму.

За своїм змістом процесуальний режим складається з таких компонентів: принципи юридичного процесу, засоби і способи реалізації принципів юридичного процесу, процесуальні гарантії. Необхідно відзначити, що категорія процесуального режиму становить собою деяку «атмосферу», ступінь напруженості юридичних процесів [10, 113].

У свою чергу, легалізація здійснюється на таких принципових основах: здійснення діяльності провадить уповноважений суб'єкт легалізації; легалізаційна діяльність здійснюється відповідно до принципів всебічності, повноти й об'єктивності, рівності, принципу простоти й економічності, гласності; безперервності легалізаційної діяльності; охорони і реалізації інтересів держави й індивіда; поєднання суспільних і соціальних, публічно-правових і приватноправових сфер у легалізаційній діяльності; реалізації законних інтересів учасників легалізації; регламентованості процедури легалізації; поєднання міжнародних і внутрішньодержавних інтересів; поєднання публічно-правової і приватноправової сфер діяльності.

Загальні способи здійснення принципів, передбачають обов'язкове і систематичне опублікування результатів діяльності; вільне, публічне й особисте ознайомлення як з результатами, так і із самою процедурою; обнародування; оповіщення; повідомлення; ознайомлення [11, 76].

До процесуальних гарантій здійснення легалізації належать:

процедурно-процесуальна регламентація порядку легалізаційної діяльності;

установлення юридичної відповідальності за неналежне здійснення легалізаційної діяльності;

здійснення контрольних функцій спеціально уповноваженими суб'єктами;

чітко встановлений статус учасників легалізаційної діяльності;

матеріально-технічна забезпеченість усіх правових форм діяльності учасників легалізаційної діяльності.

Легалізаційна діяльність, її принципи, способи і засоби здійснення, а також гарантії їх реалізації по своїй суті відповідають духу процесуальної форми і процедурно-правового механізму.

Проведений аналіз сутності і специфічних особливостей легалізації, дозволяє стверджувати:

по-перше, легалізація є правовою процедурою, а відповідно, з урахуванням підходу максимального узагальнення, входить у структуру процедурно-правового механізму;

по-друге, легалізація є особливим підвидом правозастосовної діяльності.

Висновки. Таким чином, цілком закономірно в запропонованій інтерпретації визнати легалізаційну процедуру як деяку систему. Це обґрунтовується тим фактом, що їй відповідає вичерпна (повна) сукупність системних параметрів: субстрат (суб'єкти й об'єкти), властивості й відносини (у т. ч. і відносини проходження юридичних дій). Відповідно реалізуються дві найважливіші системні вимоги до правової процедури: повнота (необхідних елементів і властивостей процедури) і несуперечність (їх відносин).

Легалізація, будучи правовою процедурою, визначає склад і послідовність юридичних дій у правозастосовній юридичній практиці, та зв'язана із задоволенням певних потреб індивіда, суспільства і держави.

З огляду на зростаючу роль процедурно-процесуальних норм, що визначають технологію реалізації юридичних розпоряджень, необхідно подальше поглиблене вивчення процедури легалізації.

Література:

1. Цвік М. Про сучасне праворозуміння // Вісник Академії правових наук України. — 2001. — № 4. — С. 3-13.
2. Теория государства и права. Курс лекций / Под ред. Н. И. Матузова, А. В. Малько. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Юристъ, 1997. — 776 с.
3. Кравчук М.В. Теория держави і права. Проблеми теорії держави і права. Навчальний посібник. — 3-те видання. — Тернопіль: Карт Бланк, 2002. — 247с.
4. Манько Д.Г., Гловюк Д.Г. Правоприменение в механизме действия права // Юрид. вестник. — 2005. — № 3. — С. 62.
5. Господарське право: підручник / О.П. Подцерковний, О.О. Квасніцька, А.В. Смітюх [та ін.] ; за ред. О.П. Подцерковного. — Х.: Одиссей, 2010. — 610 с.
6. Теория государства и права / под ред. В.К. Бабаева. — М.: Юристъ, 2001. — 429 с.
7. Яковенко О.В. Правовая процедура: дис. ... канд. юрид. наук. — Саратов, 1999. — С. 43-44.
8. Шакарян М.С., Сергун А.К. К вопросу о теории так называемой «юридической процессуальной формы» // Проблемы соотношения материального и процессуального права. — М., 1980. — С. 70.
9. Шахов И.Б. Методологические основы теории юридического процесса // Проблемы законности. — Х., 1995. — Вып. 30. — С. 36.
10. Алексеев С.С. Теория права. — М.: Издательство Бек, 1995. — 320 с.
11. Чиркин В.Е. Система государственного и муниципального управления: учебник. — 4-е изд., пересмотр. — М.: Норма, 2009.

**Манько Д. Г. Легалізація в аспекте право-
применения**

Аннотація. В статті проведено дослідження співвідношення між легалізацією і процесом застосування права. Особливу увагу приділено сучасному підходу до «широкого» трактування поняття застосування права. Проаналізовані такі категорії як процесуальна форма і правові процедури.

Ключевые слова: легалізація, застосування права, приватно-правове застосування права, публічно-правове застосування права, процесуальна форма, правова процедура.

**Manko D. G. Legalization in essence of law-
enforcement**

Summary. The article is devoted to research of essence of law-enforcement, and role of legalization in the process of realization of law. Especially attention was put on the wide definition of law-enforcement, and such categories as procedural form and legal procedure.

Key words: legalization, law-enforcement, public and private law-enforcement, procedural form, legal procedure.